

درآمدی بر بازنگری طرح‌های راه‌سازی با رویکرد حفظ تنوع زیستی^۱

مطالعه موردی: مجموعه تحت حفاظت توران

سارا هادوی^۲

کارشناس ارشد مهندسی طراحی محیط زیست
شرکت مهندسی مشاور بررسی منابع آب
sarahadavi@yahoo.com

خلاصه

توسعه جاده‌ای که از عرصه‌های مهم و گسترده فعالیت‌های عمرانی است، از مهمترین عوامل انقطاع کریدورهای عبوری و گسستگی زیستگاه‌های حیات‌وحش محسوب می‌شود که از پیامدهای آن افت کیفی زیستگاه‌ها، رو به زوال رفتن گونه‌ها و کاهش تنوع زیستی است. هدف این مقاله ارائه راه‌حلی برای کاهش اثرات جاده‌ای و ایجاد اتصال مجدد میان زیستگاه‌های از هم گسسته جهت حفظ تنوع زیستی کشور می‌باشد. بر این اساس تلاش شده با مرور ادبیات موضوع و بررسی مکاشفه‌ای تجارب جهان و امکان‌سنجی تطبیق آن با شرایط ایران در قالب بررسی یک مورد مطالعاتی (منطقه تحت حفاظت توران)، اصول و راهبردهایی قابل تعمیم برای توسعه‌های جاده‌ای در مناطق طبیعی به‌دست آید. مهمترین این اصول عبارتند از: لحاظ کردن طراحی گذارها در ضوابط راه‌سازی، مشارکت متخصصان طراحی محیط زیست و حیات‌وحش در سیاست‌گذاری پروژه‌های راه‌سازی در مناطق طبیعی، استفاده از گذارهای با قابلیت چندگونه‌ای، طراحی و اصلاح آب-گذرها جهت استفاده حیات‌وحش. اصول و راهبردهای ارائه شده می‌توانند به عنوان معیارهای نوین در پروژه‌های راه‌سازی کشور، به‌ویژه پیرامون مناطق حفاظت شده، پارک‌های ملی و پناهگاه‌های حیات‌وحش مورد توجه قرار گیرند.

کلمات کلیدی: جاده، حیات‌وحش، زیرگذر، روگذر، زیستگاه

مقدمه

در دنیای امروز، با توجه به ضرورت حفظ کیفیت محیط زیست، سعی می‌شود هرگونه توسعه فیزیکی در محیط، با رعایت ملاحظات محیط زیستی صورت گیرد. بر این اساس هر فرایند توسعه مورد مطالعه قرار می‌گیرد و تمامی عوامل تأثیرگذار آن بر محیط، در قالب ارزیابی اثرات محیط زیستی^۲ شناسایی و بررسی می‌شود. در حال حاضر حفظ تنوع زیستی از دغدغه‌های مهم متخصصان علوم محیطی است و در عین حال، روز به‌روز تعداد بیشتری از زیستگاه‌های ارزشمند گیاهی و جانوری، جای خود را به توسعه‌های مخرب و نامحدود انسانی می‌دهند. در این میان، توسعه جاده‌ای از عرصه‌های مهم و گسترده فعالیت‌های عمرانی است که بی‌تردید، تأثیرات قابل توجهی بر محیط زیست و به‌ویژه زیستگاه‌های جانوری دارد. این مقاله به یکی از جنبه‌های مهم آن که مرتبط با تنوع زیستی است، می‌پردازد و رویکرد نوینی را در پروژه‌های راه‌سازی کشور به چالش کشیده، راهکارهایی عملی جهت حفظ تنوع زیستی در کنار توسعه جاده‌ای با استفاده از روگذرها و زیرگذرهای حیات‌وحش ارائه می‌دهد.

ضرورت پرداختن به موضوع

عاملی که منجر به چندپارگی زیستگاه‌ها شود، مستقیماً بر کاهش تنوع زیستی تأثیر می‌گذارد. هنگامی که جوامع جانوری گسسته می‌شوند، تبدیل به جوامع کوچک‌تر و مجزا می‌شوند و در نتیجه، نسبت به انواع بیماری‌ها و تغییرات و نوسانات محیطی و پیشامدهایی چون خشکسالی یا آتش‌سوزی، آسیب‌پذیر شده، به سادگی رو به انقراض می‌روند. جاده‌ها از عوامل کاهش‌دهنده پیوستگی جمعیت‌ها هستند که با تأثیرات مخرب خود باعث افت کیفی

^۱ Biodiversity

^۳ EIA

^۲ کارشناس طراحی محیطی شرکت مهندسی مشاور بررسی منابع آب